KANCELARIA
SENATU

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 5 marca 2019 r.

Opinia do ustawy o wypowiedzeniu Umowy między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Finlandii o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisanej w Helsinkach dnia 27 maja 1980 r.

(druk nr 1102)

I. Cel i przedmiot ustawy

W dniu 21 lutego 2019 r. Sejm wyraził zgodę na dokonanie przez Prezydenta RP wypowiedzenia Umowy między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Finlandii o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisanej w Helsinkach dnia 27 maja 1980 r.

Zawarta w dniu 27 maja 1980 r. Umowa między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Finlandii stworzyła podstawy wzajemnej współpracy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych.

Obecnie, około 30 lat od zawarcia Umowy, w którym to okresie zarówno Finlandia jak i Polska przystąpiły do Rady Europy (odpowiednio w latach 1989 i 1991) oraz do Unii Europejskiej (odpowiednio w latach 1995 i 2004) zostało stwierdzone, że niemal wszystkie przepisy tej dwustronnej, polsko-fińskiej Umowy zostały zastąpione przez przepisy innych traktatów lub przepisy prawa unijnego.

ul. Wiejska 6/8, 00-902 Warszawa, tel. 22 694 93 40, faks 22 694 91 06, e-mail: Beata.Mandylis@senat.gov.pl

Stworzyło to warunki, w których wypowiedzenie, niemającej już praktycznego znaczenia, umowy międzynarodowej przyczyni się do zwiększenia przejrzystości źródeł prawa w zakresie obrotu prawnego pomiędzy obydwoma krajami.

Przepisy Umowy zastąpione będą przepisami następujących aktów prawnych:

1) w sprawach karnych:

a) w zakresie ogólnie pojętej pomocy prawnej:

– Europejska Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych z dnia 20 kwietnia 1959 r. (Dz. U. z 1999 r. poz. 854),

– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987) (Rozdziały 62c i 62d), które stanowią implementację do prawa krajowego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 130 z 1 maja 2014 r., str. 1). Dyrektywa ta zastąpiła w zakresie dotyczącym udzielania pomocy prawnej w sprawach karnych wszystkie wcześniej obowiązujące instrumenty wielostronne,

b) w zakresie dotyczącym doręczeń:

– art. 5 Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej z dnia 29 maja 2000 r. (Dz. U. z 2007 r. poz. 950),

c) w zakresie wymiany informacji o wyrokach ujętych w rejestrach karnych:

– decyzja Rady 2009/316/WSiSW z dnia 6 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS), zgodnie z art. 11 decyzji ramowej 2009/315/WSiSW (Dz. Urz. UE L 93 z 7 kwietnia 2009 r., str. 33).

d) w zakresie postępowania z wnioskami o wszczęcie postępowania karnego:

– przepisy art. 592a–592f kpk, na mocy których implementowana została do prawa polskiego decyzja ramowa Rady 2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów (Dz. Urz. UE L 328 z 15 grudnia 2009 r., str. 42),

– gdy ww. regulacja nie znajduje zastosowania, wnioski o wszczęcie ścigania karnego przekazywane są na podstawie art. 21 Europejskiej Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z dnia 20 kwietnia 1959 r.,

2) w sprawach cywilnych, w tym także rodzinnych:

a) w zakresie postępowania dowodowego:

– przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz. Urz. UE L 174 z 27 czerwca 2001 r., s. 1),

b) w zakresie doręczania dokumentów:

– przepisy rozporządzenia nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów) oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz. Urz. UE L 324 z 10 grudnia 2007 r., str. 79).

c) w zakresie norm określających tzw. jurysdykcję pośrednią w sprawach dotyczących rozwodu, separacji i unieważnienia małżeństwa oraz przesłanek wzajemnego uznawania takich orzeczeń:

– rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Bruksela II) (Dz. Urz. UE L 338 z 23 grudnia 2003 r., str. 1),

d) w zakresie spraw spadkowych:

– przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz. Urz. UE L 201 z 27 lipca 2012 r., str. 107).

e) w zakresie zawartym w art. 21, (zawarcie małżeństwa) i w art. 23 (uznanie za zaginionego lub zmarłego i stwierdzenie zgonu):

– przepisy ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 1792) – w zakresie formy oraz oceny możności zawarcia małżeństwa,

– przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, z późn. zm.) – art. 1106 dotyczący spraw o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu, art. 1145 i art. 1146 – w zakresie uznawania

orzeczeń).

f) w zakresie wydawania dokumentów z akt stanu cywilnego i innych dokumentów:

– przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1191 z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie promowania swobodnego przepływu obywateli poprzez uproszczenie wymogów dotyczących przedkładania określonych dokumentów urzędowych w Unii Europejskiej i zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1024/2012 (Dz. Urz. UE L 200 z 26 lipca 2016 r., str. 1).

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu niniejszej ustawy, Finlandia jest także stroną Konwencji europejskiej o informacji o prawie obcym z dnia 7 czerwca 1968 r. (Dz. U. z 1994 r. poz. 272) oraz Protokołu dodatkowego do niej z dnia 15 marca 1978 r. (Dz. U. z 1994 r. poz. 274), które umożliwiają skuteczną wymianę informacji odpowiednio o prawie cywilnym i karnym pomiędzy Państwami-Stronami, oraz Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z dnia 24 kwietnia 1963 r. (Dz. U. z 1982 r. poz. 98). Polskę i Finlandię łączy też Konwencja konsularna między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Finlandii z dnia 2 czerwca 1971 r. (Dz. U. z 1973 r. poz. 11).

Umowa weszła w życie w dniu 16 października 1981 r. Została zawarta na okres pięciu lat i zgodnie z art. 30 ust. 2 zd. 1, ulega automatycznemu przedłużeniu na kolejne okresy pięcioletnie. Najbliższy taki okres upływa 16 października 2021 r.

Zasady wypowiedzenia umowy reguluje przepis art. 30 ust. 2 zd. 2. Notyfikacja o wypowiedzeniu powinna nastąpić najpóźniej 6 miesięcy przed upływem okresu pięcioletniego, by wraz z jego zakończeniem umowa utraciła moc. Bieżący taki okres upłynie 16 października 2021 r., a stosowna notyfikacja o wypowiedzeniu powinna, zgodnie z intencją wnioskodawcy, nastąpić przed dniem 16 kwietnia 2021 r.

Procedura ratyfikacyjna Umowy miała miejsce w czasie obowiązywania Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r., która nie przewidywała trybu ratyfikacji umowy międzynarodowej za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie. Jednak zgodnie z art. 241 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. umowy międzynarodowe ratyfikowane dotychczas przez Rzeczpospolitą Polską na podstawie obowiązujących w czasie ich ratyfikacji przepisów konstytucyjnych i ogłoszone w Dzienniku Ustaw uznaje się za umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie i stosuje

się do nich przepisy art. 91 Konstytucji RP, jeżeli z treści umowy międzynarodowej wynika, że dotyczą one kategorii spraw wymienionych w art. 89 ust. 1 Konstytucji RP.

Ponieważ postanowienia Umowy dotyczą wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji RP (art. 89 ust. 1 pkt 2 Konstytucji RP) oraz spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja RP wymaga ustawy (art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji RP), a na podstawie art. 241 ust. 1 Konstytucji RP uważa się ją za ratyfikowaną za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, jej wypowiedzenie, zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. poz. 443, z późn. zm.) powinno zostać dokonane po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 77. posiedzeniu w dniu 21 lutego 2019 r. w oparciu o przedłożenie rządowe (druk sejmowy nr 3151). Projekt stanowił przedmiot prac Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Spraw Zagranicznych. Komisje nie wprowadziły poprawek do projektu. Sejm uchwalił ustawę w brzmieniu przedłożenia.

III. Uwagi szczegółowe

Ustawa nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

Beata Mandylis
Główny legislator